

Motion till riksdagen 2017/18:4092

av **Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)**

med anledning av prop. 2017/18:184 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2017/18:184.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka antalet utbildningar på yrkescollege och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler lärlingsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla studie- och yrkesvägledningen och tillkännager detta för regeringen.

Fler utbildningsvägar till arbete

Människors förmåga och möjlighet att göra något av sin egen kraft och sitt eget liv är kanske det viktigaste måttet på ett samhälles rättfärdighet. Få saker spelar större roll för det än skolan. Kunskap och utbildning är rörelsen uppåt för alla, därför att förmågan att lära och tillgodogöra sig kunskaper finns hos alla, oavsett bakgrund.

Varje människa har olika förutsättningar att nå sina drömmar och mål. Därför är politikens uppgift att skapa olika vägar och möjligheter att nå de målen. Skolan ska vara ett verktyg för elever att nå sina mål och får aldrig bli en återvändsgränd. Tyvärr finns det tecken på att skolan brister i detta uppdrag.

Nästan var femte elev som lämnar årskurs 9 i dag gör det utan fullständiga betyg. Det är ungdomar som är födda i Sverige och har gått i svensk skola hela sitt liv, men det

är även nyanlända som bara gått ett par eller inga år alls i svensk grundskola. Totalt handlar det om nästan 19 000 elever varje år. Och andelen har ökat de senaste tre åren.

Elever som inte har gymnasiebehörighet hamnar på gymnasiets introduktionsprogram. Nyanlända ungdomar får oftast gå språkintröduktion, som är det snabbast växande gymnasieprogrammet. Intröduktionsprogrammen har stora problem med att lyckas ge eleverna gymnasiebehörighet. En utvärdering från Skolverket (2016) visar att endast 30 procent av eleverna har gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de började på språkintröduktion. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet.

Regeringen har i proposition 2017/18:184 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program föreslagit att högskolebehörighet ska införas på gymnasiets yrkesprogram och att alla program ska innehålla ett estetiskt ämne. Alliansen anser att dessa förändringar inte kommer att öka yrkesprogrammets attraktivitet och inte heller leda till att fler unga får den utbildning som krävs för framtida jobb eller vidare studier.

Svensk gymnasieutbildning ska inte vara en återvändsgränd. Den ska leda till arbete eller vidare utbildning. Därför anser vi att regeringens proposition bör avslås i sin helhet och föreslår ett antal reformer för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbete:

- Inrätta tvåårig yrkesskola.
- Stärk gymnasiets intröduktionsprogram.
- Alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet.
- Öka antalet yrkescollege.
- Fler lärlingsutbildningar.
- Utveckla studie- och yrkesvägledningen.

Nej till regeringens förslag om förändringar av gymnasiets yrkesprogram

Regeringen föreslår att alla yrkesprogram ska innehålla de kurser som ger grundläggande behörighet till högskolan och att yrkesprogrammets omfattning därför ska utökas till 2 800 gymnasiepoäng. Riksdagen bör avslå förslaget av flera anledningar. Redan i dag har alla elever på gymnasiets yrkesprogram en möjlighet att läsa in grundläggande högskolebehörighet. Regeringens förslag riskerar därför att få en mycket liten effekt och snarare leda till en försämrad genomströmning och att färre grundskoleelever väljer ett yrkesprogram.

Regeringens konstruktion, som innebär en utökning av yrkesprogrammen med 300 gymnasiepoäng jämfört med de högskoleförberedande programmen, riskerar att leda till att fler elever väljer ett högskoleförberedande program i stället för ett yrkesprogram. Detta varnar bl.a. Sveriges Elevråd för. I sitt remissvar skriver de att det kan bli svårare att sälja in gymnasieutbildningen till elever som inte är så studiemotiverade. Denna kritik instämmer allianspartierna i.

En annan farhåga med förslaget handlar om att konstruktionen kan leda till färre sammanhållna skoldagar, vilket kan öka risken för frånvaro och avhopp, eftersom schemaläggningen av de kurser som ger grundläggande högskolebehörighet kommer att behöva bestämmas från utbildningens start. Detta påverkar både elever som väljer att inte läsa de extra kurserna och elever som väljer att läsa kurserna.

För en elev som väljer bort högskolebehörigheten kommer håltimmar att uppstå, vilket all forskning och erfarenhet visar ökar risken för frånvaro. För elever som väljer att läsa in de extra kurserna är risken att kurserna schemaläggs i anslutning till de tider då eleverna ska genomföra sitt arbetsplatsförlagda arbete. Eftersom det arbetsplatsförlagda arbetet ofta ligger långt bort från skolan med begränsade pendlingsmöjligheter innebär denna inbyggda schemafälla en ökad risk för att eleven väljer bort närvaron på kursen.

Flera kommuner och Skolverket framför i sina remissvar att regeringens förslag inte kommer att få den effekt som man hoppas få, dvs. ett ökat söktryck och förbättrad genomströmning på yrkesprogrammen. Alliansen instämmer i denna syn. Vi vill i stället säkerställa elevernas rätt att läsa till grundläggande högskolebehörighet genom att tydliggöra rektorns ansvar att så långt som möjligt göra det praktiskt genomförbart för den enskilda eleven att läsa till de extra kurser som behövs. För den som inte läst in grundläggande högskolebehörighet under gymnasiestudierna ska stora möjligheter finnas att till goda villkor läsa in behörigheten senare i livet.

Nej till regeringens förslag om det nya obligatoriska ämnet ”estetiskt uttryck” och att halvera gymnasiearbetets omfattning

Regeringen föreslår att ett estetiskt ämne som omfattar 50 gymnasiepoäng ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena i alla nationella program i gymnasiet, utom det estetiska programmet. Ämnet ska heta estetiska uttryck. I propositionen föreslår regeringen att de 50 gymnasiepoäng som estetiska uttryck ska omfattas av ska tas från gymnasiearbetet, som föreslås minskas med motsvarande omfattning.

Sverige är ett av världens mest kreativa länder. Vi har en rik flora av internationellt framgångsrika företag, tjänster, produkter, formgivare, modedesigner, artister, skådespelare och filmskapare. Det ska vi vara stolta över och förvalta väl. Ett uttryck för detta är den svenska grundskolans stora fokus på de estetiska ämnena. Ämnena musik, bild och slöjd omfattar i grundskolans timplan 790 timmar. Det är ungefär lika många timmar som eleverna får i de naturorienterande ämnena och teknikämnet tillsammans. Därutöver har grundskoleeleverna möjlighet att fördjupa sina kunskaper inom de estetiska ämnena inom ramen för ämnet ”elevens val” som omfattar 382 timmar.

Det finns därför i grunden en stor samsyn i frågan om kulturens och de estetiska ämnenas roll i skolan. Alliansen har i flera avseenden lyft vikten av detta. Alliansregeringen lanserade exempelvis Skapande skola som handlar om att sätta alla elevers rätt till kultur och egen kreativ utveckling i centrum. Satsningen bejakar tanken att i mötet mellan elever, professionella kulturarbetare och pedagoger sker en värdefull utveckling. I skärningspunkten mellan deras olika perspektiv föds nya tankar och idéer till gagn för elevernas lärande.

Flera remissinstanser har invändningar mot regeringens förslag att införa ett obligatoriskt estetiskt ämne i gymnasieskolan och att halvera gymnasiearbetets omfattning. Skolverket, som avstyrker förslaget att minska gymnasiearbetets omfattning, skriver i sitt remissvar att ”ett gymnasiearbete om 50 gymnasiepoäng har en för liten omfattning för att fylla sina syften”. På liknande sätt argumenterar bl.a. Lärarnas Riksförbund, Huddinge och Tingsryds kommun. Vidare avstyrker Trä- och

Möbelföretagen reduceringen av gymnasiearbetet eftersom det är ett viktigt verktyg för att säkerställa att utbildningarna svarar mot arbetsmarknadens krav. Sveriges Skolledarförbund anser att ett estetiskt ämne inte bör införas och det finns möjligheter att hitta kopplingar till estetiska uttryck inom gymnasiets karaktärsämnen.

Detta är en kritik som Alliansen instämmer i. Gymnasiearbetets syfte är att eleverna ska knyta ihop sina studier på programmet och visa att de är förberedda för yrkesliv eller högskolestudier. Att eleverna ges goda förutsättningar för att förbereda, genomföra och slutföra sitt arbete är av största vikt för att gymnasiearbetet ska vara meningsfullt. Att reducera gymnasiearbetets omfattning med hälften, till förmån för ett obligatoriskt estetiskt ämne, försämrar förutsättningarna för eleverna att genomföra gymnasiearbetet.

Alliansen anser därmed att riksdagen bör avslå proposition 2017/18:184 i sin helhet.

Inrätta tvåårig yrkesskola

Det behövs fler och mer flexibla vägar till yrkeslivet. Vid sidan av dagens treåriga nationella gymnasieprogram ska det finnas möjlighet att söka till en tvåårig yrkesskola på gymnasial nivå, där fokus ligger på yrkesämnen och, för nyanlända, svenska. Det ska alltid gå att välja till kurser för att uppnå gymnasiebehörighet och, om man blir behörig, växla över till ett gymnasieprogram.

Utbildningen ska kunna sammanfogas med de yrkespaket som Skolverket redan har tagit fram samt dagens yrkes- och lärlingsvux. Målsättningen är att eleven på sikt, efter utbildning och eventuell lärlingsanställning, ska vara tillräckligt rustad för en god etablering på arbetsmarknaden.

På detta sätt blir den nya tvååriga yrkesskolan både en första väg in i ett yrke och en brygga till vidare fördjupning och studier inom exempelvis yrkeshögskolan. Till skillnad från kurser inom Arbetsförmedlingen blir den nya tvååriga yrkesskolan på detta sätt en tydlig del av det ordinarie utbildningssystemet.

Utbildningen vänder sig framför allt till ungdomar mellan 16 och 21 år som inte har behörighet till nationellt program samt till nyanlända. Detta skiljer sig jämfört med komvux och andra vuxenutbildningar som riktar sig till människor över 20 års ålder. För att hög kvalitet ska kunna upprätthållas på den tvååriga yrkesskolan bör elevens förmåga att fullfölja utbildningen prövas.

Utbildningen ska utformas i nära samverkan med näringslivet och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen ska ha hög kvalitet och hög relevans för arbetsmarknaden och blir därmed en väg för dem som snabbare vill ut i arbetslivet.

Stärk gymnasiets introduktionsprogram

I dag är språkintröduktion det snabbast växande gymnasieprogrammet. En utvärdering från Skolverket (2016) visar att endast 30 procent av eleverna har gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de började på språkintröduktion. Nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet.

Introduktionsprogrammen har blivit en återvändsgränd för alltför många elever. Detta innebär ett slöseri för både individen och samhället. Alliansen vill därför i ett

första steg skärpa kraven i dessa utbildningar. Gymnasiets introduktionsprogram ska ha ett tydligt individuellt mål och ett tydligt avslut.

Alla gymnasieprogram ska kunna erbjuda högskolebehörighet

På gymnasiet finns högskoleförberedande program och yrkesprogram. På yrkesprogram ska högskolebehörighet inte vara obligatoriskt men möjligt att välja till. För vissa yrkesprogram ska också särskild behörighet kunna läsas in. Rektorn ansvarar för att tillvalet också så långt möjligt är praktiskt genomförbart för den enskilda eleven. För den som inte läst in grundläggande högskolebehörighet under gymnasiestudierna ska stora möjligheter finnas att till goda villkor läsa in behörigheten senare i livet.

Öka antalet yrkescollege

Yrkesprogrammen på gymnasiet ska utformas i nära samverkan med branscherna, gärna i form av yrkescollege, och innehålla omfattande arbetsplatsförlagt lärande. Det ger företag en möjlighet att i egen regi, eller tillsammans med en befintlig skola, utforma en yrkesutbildning utefter branschens kompetensbehov.

Yrkescollege ska fungera som kompetenscentrum där de bästa yrkeslärarna med den senaste utrustningen kan samlas.

Fler lärlingsutbildningar

För att fler unga ska ha ett jobb att gå till och för att fler företag ska finna rätt kompetens måste yrkesutbildningarna stärkas. Alliansregeringen återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige, vilket har gett fler unga möjligheten till jobb.

Lärlingsutbildning är också viktig för tillväxten, inte minst för de små och medelstora företagen. Företagens efterfrågan på kompetent arbetskraft är stor.

Lärlingsutbildningen ska vara en långsiktigt hållbar utbildning som är relevant och verklighetsnära och leder till jobb. Lärlingsplatserna ska likna en anställning, med en riktig lärlingslön och förväntas övergå i anställning, där det offentliga inledningsvis tar en större del av lönekostnaden. Företagen måste bli fullt involverade och ansvariga för att utforma den arbetsplatsförlagda yrkesutbildningen och garantera dess kvalitet.

Företagen väljer sedan vilka lärlingar de vill ta emot, som vid vanliga anställningsintervjuer. Utbildningarna får då kvalitet och status. För att svara mot arbetsmarknadens efterfrågan på kvalificerad arbetskraft och ge fler unga möjlighet till jobb måste lärlingsutbildningar utökas och breddas.

Utveckla studie- och yrkesvägledningen

Varje år väljer drygt 100 000 elever program till gymnasiet. Tyvärr fattar många elever beslut med bristfällig information. På många skolor brister studie- och yrkesvägledningen. Enligt en rapport från Skolverket (2013) har två av tre högstadiel elever ingen klar bild av vilka gymnasieprogram som finns. Det är illavarslande och kan vara en förklaring till att det varje år är över 10 000 unga som avbryter sin gymnasieutbildning. Felval som resulterar i byte av gymnasieprogram kommer ofta till priset av ett eller två års ytterligare studier. Enligt en uppskattning från Skolverket (2017) är kostnaderna för felvalen 2,3 miljarder kronor per år.

För att minska osäkerheten vid studievalet och öka chanserna att man väljer rätt utbildning tidigt bör studierådgivningen under högstadiet öka och mer fokusera på transparent information kring studiernas jobbchanser. Vi vill även stärka studie- och yrkesvägledarens roll; varje skolas studie- och yrkesvägledare ska få den utbildning och de verktyg som behövs för att alla elever ska kunna göra trygga och välinformerade gymnasieval.

Christer Nylander (L)

Erik Bengtzboe (M)

Annika Echund (KD)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)